

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีพื้นที่เพาะปลูกกระจายตัวกันอยู่ทั่วทุกภูมิภาค ผลผลิตที่ได้จากการทำการเกษตรนอกจากการบริโภคในประเทศแล้ว ยังสามารถสร้างรายได้สู่ประเทศโดยการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ ไม่ว่าจะส่งออกในลักษณะของสินค้าเกษตรที่ยังไม่ได้แปรรูป หรือที่แปรรูปแล้ว โดยในปี 2550 ไทยส่งออกผลไม้และผลิตภัณฑ์ในปริมาณ 1.8 ล้านตัน มูลค่า 51,519 ล้านบาท เป็นผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็ง และแห้ง ปริมาณ 703,322 ตัน มูลค่า 13,200 ล้านบาท และผลไม้กระป๋องและแปรรูป ปริมาณ 1.1 ล้านตัน มูลค่า 38,319 ล้านบาท สำหรับปี 2551 (ม.ค.- ก.ย.) ไทยส่งออกผลไม้และผลิตภัณฑ์ ปริมาณ 1.5 ล้านตัน มูลค่า 44,719.51 ล้านบาท ปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.9 และ 15.4 ตามลำดับจากช่วงเดียวกันของปีก่อน เป็นผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็ง และแห้ง ปริมาณ 620,728 ตัน มูลค่า 11,557 ล้านบาท ปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.72 และ 9.56 ตามลำดับจากช่วงเดียวกันของปีก่อน โดยผลไม้ส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ทูเรียน ลำไย มังคุด มะม่วง ลิ้นจี่ ส้ม กล้วย เงาะ และสับปะรด ส่วนผลิตภัณฑ์จากผลไม้ประกอบด้วย ผลไม้กระป๋อง ผลไม้แปรรูป และน้ำผลไม้ ดังจะเห็นได้จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่าภาคการเกษตรของไทยเป็นอีกส่วนสำคัญของระบบเศรษฐกิจที่จำเป็นต้องมีการจัดหาข้อมูลเพื่อการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้มาซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาการส่งออกที่ได้เปรียบคู่แข่งอย่างยั่งยืน

การจัดหา การจัดเก็บ รวมไปถึงการนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในรูปแบบขององค์ความรู้ นั้น จะสามารถช่วยพัฒนาให้ศักยภาพในการส่งออกของสินค้าเกษตรในประเทศไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สืบเนื่องจากข้อมูลที่มีการรวบรวมไว้จะช่วยก่อให้เกิดการพยากรณ์อย่างเป็นระบบไม่ว่าจะเป็นด้านความต้องการในการใช้วัตถุดิบ หรือความต้องการในการซื้อของตลาด ซึ่งจะส่งผลต่อการวางแผน การจัดการ และการบริหาร ทั้งในด้านการผลิต และการจำหน่าย ก่อให้เกิดการตัดสินใจที่ถูกต้อง และเกิดความผิดพลาดที่น้อยลงได้เป็นอย่างดี

ในด้านการผลิต การจำหน่าย และการส่งออกสินค้าเกษตร จะเห็นได้ว่าประเทศไทย มีพืชเศรษฐกิจที่ทำการส่งออกอยู่มากมาย ซึ่งหนึ่งในสินค้าสำคัญได้แก่ ลำไย ที่จัดเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทยที่สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร โดยในปี 2550 ไทยส่งออกลำไยสดแช่เย็น แช่แข็ง แห้ง และผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่น ๆ มีปริมาณรวมทั้งสิ้น 284,421 ตัน มูลค่า 4,877 ล้านบาท แบ่งเป็น ลำไยสดแช่เย็น 160,013 ตัน มูลค่า 2,429 ล้านบาท ลำไยสด แช่แข็ง 378 ตัน มูลค่า 23 ล้านบาท ลำไยแห้ง 112,752 ตัน มูลค่า 2,017 ล้านบาท และลำไยกระป๋อง 11,277 ตัน มูลค่า 408 ล้านบาท สำหรับปี 2551 (ม.ค.-ก.ย.) ไทยส่งออกลำไยสดแช่เย็น แช่แข็ง แห้งและผลิตภัณฑ์ มีปริมาณรวมทั้งสิ้น 192,094 ตัน มูลค่า 3,452 ล้านบาท แบ่งเป็นลำไยสดแช่เย็น 122,921 ตัน มูลค่า 1,932 ล้านบาท ลำไยสดแช่แข็ง 282 ตัน มูลค่า 13.5 ล้านบาท ลำไยแห้ง 62,843 ตัน มูลค่า 1,259 ล้านบาท และลำไยกระป๋อง 6,049 ตัน มูลค่า 247 ล้านบาท การส่งออกลำไยและผลิตภัณฑ์ ปริมาณลดลงร้อยละ 1 แต่มูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 6 เทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา ตารางที่ 1 แสดงปริมาณ มูลค่า และตลาดหลักส่งออกลำไยของไทย

ปริมาณ : ตัน
มูลค่า : ล้านบาท

รายการ	2549	2550	2550	2551	Δ%	ตลาดหลัก	% สัดส่วนมูลค่า
			(ม.ค.-ก.ย.)	(ม.ค.-ก.ย.)			
			(ม.ค.-ก.ย.)	(ม.ค.-ก.ย.)	(ม.ค.-ก.ย.)	รายการ	
ลำไยสดแช่เย็น (H.S. 08109010000)							
ปริมาณ	118,790	160,013	130,044.46	122,920.54	-5	จีน	33.01
มูลค่า	2,100	2,429	1,984.6	1,931.8	-3	อินโดนีเซีย	27.09
ลำไยสดแช่แข็ง (H.S.08119000003)							
ปริมาณ	349	378	299	282	-6	ฝรั่งเศส	65.13
มูลค่า	21	23	18	14	-24	เนเธอร์แลนด์	12.29
ลำไยแห้ง (H.S. 08134010000)							
ปริมาณ	78,363	112,752	55,141	62,843	14	จีน	86.0
มูลค่า	1,605	2,017	954	1,259	32	ฮ่องกง	6.80
ลำไยบรรจุภาชนะ (H.S. 20089920001)							
ปริมาณ	11,279	11,277	7,975	6,049	-24	ลาว	4.39
มูลค่า	403	408	285	247	-13	สิงคโปร์	29.9
รวม							
ปริมาณ	208,781	284,420	193,459	192,094	-1	อินโดนีเซีย	18.53
มูลค่า	4,129	4,877	3,241	3,452	6	มาเลเซีย	17.06

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

การแปรรูปลำไยสดเป็นลำไยอบแห้งนอกจากจะสามารถช่วยลดปัญหาภาวะการผลิตและจำหน่ายลำไยสดล้นตลาดที่มีมากขึ้น แล้วยังช่วยเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการบริหารจัดการลำไยของภาครัฐตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา โดยภาครัฐเริ่มลดบทบาทในการแทรกแซงราคาลำไย และมุ่งเน้นในการอำนวยความสะดวกทางการตลาด เพื่อกระจายสินค้าออกนอกพื้นที่ให้เร็วที่สุด และส่งเสริมกลุ่มเกษตรกร และสถาบันเกษตรกรในการผลิตลำไยอบแห้งมากขึ้น (สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่, 2550 : ออนไลน์) การแปรรูปลำไยอบแห้งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ลำไยอบเฉพาะเนื้อ แกะเปลือก หรือลำไยอบแห้งเนื้อทอง และ 2) ลำไยอบแห้งทั้งเปลือก โดยลำไยอบแห้งเนื้อทอง เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปอีกชนิดหนึ่งที่มีศักยภาพในการส่งออก เนื่องจากมีคุณภาพดีกว่า ทั้งในด้านสี รูปร่าง ความสะอาด ความน่ารับประทาน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2550) ตลาดเนื้อลำไยแห้ง ได้แก่ ญี่ปุ่น ยุโรป สหรัฐอเมริกา ไต้หวัน ฮองกง สิงคโปร์ ฯลฯ ผู้บริโภคสามารถรับประทานได้ทันที โดยไม่ต้องแกะเปลือก และเมล็ดออก นอกจากนี้ยังประหยัดค่าใช้จ่ายในการขนส่งและการเก็บรักษา (โครงการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานในกิจการอบแห้งลำไย, 2547) การคาดการณ์ภาวะการผลิต และการจำหน่ายของลำไยอบแห้งเนื้อทองในปี 2551 คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในด้านราคาน้ำมันดีเซลที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตลำไยอบแห้งเพิ่มสูงขึ้น และค่าเงินบาทที่แข็งค่าขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยังทำให้มูลค่าที่เกษตรกรขาย และส่งออกลำไยลดลง ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับเกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนที่ลดลง ทำให้ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2551 : ออนไลน์)

ระบบข้อมูล หรือระบบสารสนเทศ เป็นการนำเอาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องและทำงานประสานกันในการเก็บรวบรวม บันทึก ประมวลผล จัดเก็บ และแจกจ่ายสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและหน้าที่การบริหาร ซึ่งได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การประสานงาน การควบคุม และการสื่อสารภายในองค์กร (เอก บุญเจือ, 2550) บทบาทสำคัญของระบบสารสนเทศ คือการนำเสนอข้อมูลเพื่อนำไปสู่การตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้ได้รับความพึงพอใจ ได้แก่ การประเมินศักยภาพธุรกิจในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า และวิเคราะห์คู่แข่งชั้นเพื่อสร้างความได้เปรียบ ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการวัตถุดิบที่มีคุณภาพ ต้นทุนโดยรวมที่ต่ำกว่า รวมไปถึงการสร้างความแตกต่างในตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งการใช้สารสนเทศอัน

ทันสมัยก็จะสามารถลดเวลาในแต่ละกิจกรรมของการเคลื่อนย้ายสินค้า ทำให้สินค้าไปยังจุดหมายปลายทางได้ในระยะเวลาอันสั้น นอกจากนี้ยังสามารถสร้างให้เกิดอำนาจการต่อรองกับคู่ค้าที่สูงขึ้นอีกด้วย

จากการศึกษาของ อภิชาติ โสภางแดง (2550) ได้ระบุถึงจุดอ่อนของผู้ส่งออกลำไยอบแห้งของไทยส่วนใหญ่ มีสาเหตุสำคัญอยู่ที่การขาดการจัดการระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งพบว่าเมื่อมีการนำเอาเกณฑ์การสร้างประสิทธิภาพด้านต่าง ๆ มาประเมินเปรียบเทียบกับดัชนีชี้วัดตามรายงาน คู่มือวินิจฉัยความสามารถด้านโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการธุรกิจ จัดทำโดย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ปี 2550 กิจกรรมโลจิสติกส์ที่ผู้ประกอบการไทยไม่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการในต่างประเทศ อาทิ จีน ฮองกง ญี่ปุ่น ได้ทั้งในด้านประสิทธิภาพในด้านการจัดการวงจรคำสั่งซื้อ การจัดการเกี่ยวกับการร้องเรียนจากลูกค้า และการจัดการเรื่องการรับคืนสินค้าจากลูกค้า นอกจากนี้ผู้ประกอบการชาวไทยยังประสบปัญหาอำนาจการต่อรองต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคู่ค้าในประเทศจีน ซึ่งถือเป็นตลาดการส่งออกลำไยอบแห้งรายใหญ่ของประเทศไทย โดยมีสาเหตุมาจากการขาดการวางระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นในด้านการแลกเปลี่ยน และแบ่งปันข้อมูลการเชื่อมโยงเครือข่ายสารสนเทศ และไม่มีการให้บริการตรวจสอบติดตามสถานะของสินค้า นอกจากนี้ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการวางแผนกลยุทธ์ประการหนึ่ง คือ ความสามารถในการพยากรณ์ความต้องการซื้อของตลาดให้เหมาะสมกับการวางแผนการจัดซื้อวัตถุดิบ ซึ่งต้องอาศัยการใช้เทคโนโลยีไม่ว่าจะเป็นด้านซอฟต์แวร์ และฮาร์ดแวร์ที่ต้องมีการลงทุนสูง

อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์เบื้องต้นพบว่า ผู้ส่งออกลำไยอบแห้งมีความสามารถในการจัดการระบบสารสนเทศที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้ส่งออกบางราย จะมีกระบวนการในการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนการจัดการในระบบห่วงโซ่อุปทานของกิจการตนได้ดี แม้ว่าจะไม่ได้จัดการเป็นระบบสารสนเทศสมัยใหม่ ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการจัดการหาข้อมูลในการวางแผนการจัดซื้อวัตถุดิบและความต้องการซื้อของตลาดของผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งเนื้อทองในจังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน ที่ถือว่าเป็นผู้ประสบความสำเร็จในการส่งออก ซึ่งมีประสบการณ์ในด้านการจัดการผลิต และการส่งออกภายใต้ตราห้อยของตนเอง โดยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลในรอบระยะเวลา 1 วัฏจักรการผลิตเพื่อนำข้อมูล

ดังกล่าวมาศึกษาและวิเคราะห์เพื่อให้ได้องค์ความรู้ในการจัดการการวางแผนจากข้อมูลที่จัดเก็บไว้ และเพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในการดำเนินการส่งออกลำไยอบแห้ง รวมไปถึงสินค้าเกษตรแปรรูปอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษากระบวนการจัดการข้อมูลในการพยากรณ์ความต้องการซื้อของตลาด และการวางแผนการจัดซื้อวัตถุดิบของผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งเนื้อทองใน จังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงกระบวนการจัดการข้อมูลในการพยากรณ์ความต้องการซื้อของตลาดและการวางแผนจัดซื้อวัตถุดิบของผู้ประกอบการส่งออกผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งเนื้อทองใน จังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน
2. สามารถนำข้อมูลที่ได้มาประยุกต์ใช้สำหรับการจัดการข้อมูลเพื่อการตัดสินใจให้เกิดประโยชน์กับผู้ประกอบการแปรรูปสินค้าเกษตรต่อไป

นิยามศัพท์

กระบวนการจัดการข้อมูล หมายถึง การรวบรวม การจัดเก็บ และการวิเคราะห์ ข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการพยากรณ์ความต้องการซื้อของตลาด และการจัดซื้อวัตถุดิบ **การพยากรณ์ความต้องการซื้อของตลาด** หมายถึง การวิเคราะห์ปริมาณ ความต้องการซื้อของผู้บริโภคซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของลำไยอบแห้งเนื้อทอง **การวางแผนการจัดซื้อวัตถุดิบ** หมายถึง กระบวนการในการวิเคราะห์ ความต้องการวัตถุดิบ และการวางแผนการซื้อวัตถุดิบ ซึ่งได้แก่ ลำไยสดที่ใช้ในการผลิตต่อ 1 วัฏจักรการผลิต ทั้งในด้านปริมาณและราคา

วัตถุดิบ หมายถึง ลำไยสดที่จะนำเข้าสู่กระบวนการผลิตให้เป็นลำไยเนื้อทอง

ผู้ประกอบการผู้ส่งออก หมายถึง ผู้ผลิตและส่งออกลำไยอบแห้งเนื้อทองใน
จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน

ลำไยอบแห้ง หมายถึง ลำไยที่ผ่านการแปรรูปให้แห้ง แคะเปลือก แคะเมล็ด เนื้อมี
สีทอง มักเรียกว่า ลำไยอบแห้งเนื้อทอง ซึ่งเป็นการถนอมอาหารรูปแบบหนึ่ง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved